

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ**

ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
(для студентів вищих навчальних закладів
за спеціальністю «Облік і оподаткування»)

Київ – 2017

УДК 657:35.073.526(075.8)
ББК 65.052я73
3 43

Рекомендовано до друку Вченою радою Національної академії статистики, обліку та аудиту (протокол № 5 від 14 грудня 2015 року)

Рецензенти:

Л. А. Костирко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів і банківської справи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

В. Г. Швець, доктор економічних наук, професор кафедри обліку та аудиту Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка;

Ю. С. Цаль-Цалко, доктор економічних наук, проректор з навчальної роботи, професор кафедри бухгалтерського обліку Житомирського національного агроекологічного університету.

Звітність підприємств : навч. посіб. (для студ. вищ. навч. закл. за спец. «Облік і оподаткування») / [В. П. Пантелеєв, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверхий ; за заг. редакцією д. е. н., проф. В. П. Пантелеєва]. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. – 432 с.

Розділи навчального посібника були підготовлені:

- Вступне слово, теми 7, 9, 15, 16, глосарій – Пантелеєв В. П.
- Теми 8, 10, 12, 13, 14 – Юрченко О. А.
- Теми 1-6 – Курило Г. М.
- Теми 10, 11 – Безверхий К. В.

ISBN 978-617-571-141-5

У навчальному посібнику розкриваються зміст і сутність фінансової, податкової, статистичної, спеціальної та внутрішньої звітності підприємств, теоретичні та практичні аспекти її складання, основні джерела інформації для заповнення статей форм звітності, порядок заповнення форм та відповідальність підприємств і працівників за її достовірність, точність та своєчасність подання. Звітність підприємств базується на основі сучасних облікових систем, унаслідок чого забезпечується відповідне відображення у ній головних характеристик господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Навчальний посібник призначений для студентів ВНЗ спеціальності «Облік і оподаткування», які навчаються за програмою підготовки бакалавра. Навчальний посібник може бути використаний для підготовки керівників, економістів, бухгалтерів, менеджерів, аудиторів та спеціалістів, які професійно займаються підготовкою та використанням звітності підприємств.

Видання підготовлено на честь 30-річчя кафедри бухгалтерського обліку Національної академії статистики, обліку та аудиту.

ISBN 978-617-571-141-5

УДК 657:35.073.526(075.8)
ББК 65.052я73

© В. П. Пантелеєв, О. А. Юрченко, Г. М. Курило, К. В. Безверхий 2017
© Національна академія статистики обліку та аудиту, 2017

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1 «ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ».....7

Поняття про звітність підприємств, місце дисципліни
«Звітність підприємств» серед дисциплін облікового циклу7

ТЕМА 1.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ..12

- 1.1. Види, склад та класифікація фінансової звітності підприємств12
- 1.2. Мета складання та користувачі фінансової звітності15
- 1.3. Склад та елементи фінансової звітності16
- 1.4. Якісні характеристики фінансової звітності21
- 1.5. Принципи підготовки фінансової звітності22
- 1.6. Організація підготовки і подання фінансових звітів24
- 1.7. Інвентаризація майна, коштів і фінансових зобов'язань26

ТЕМА 2.

БАЛАНС (ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН)30

- 2.1. Призначення Балансу (Звіту про фінансовий стан)
та його структура30
- 2.2. Визнання, оцінка та класифікація активів Балансу
(Звіту про фінансовий стан)34
- 2.3. Визнання, оцінка та класифікація пасивів Балансу
(Звіту про фінансовий стан).....37
- 2.4. Зміст статей необоротних активів та джерел інформації щодо їх
формування39
- 2.5. Зміст статей оборотних активів підприємства та джерел
їх формування42
- 2.6. Зміст статей власного капіталу, та джерела інформації
щодо їх формування.....45
- 2.7. Зміст статей довгострокових та поточних зобов'язань
і забезпечень48

ТЕМА 3.

ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

(ЗВІТ ПРО СУКУПНИЙ ДОХІД)54

- 3.1. Загальна характеристика Звіту про фінансові результати
(Звіту про сукупний дохід) та порядок визнання доходів і витрат54
- 3.2. Структура Звіту про фінансові результати
(Звіту про сукупний дохід)57

3.3. Класифікація доходів і витрат у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід)	58
3.4. Порядок складання першого розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)	60
3.5. Порядок складання другого розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)	62
3.6. Порядок складання третього розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)	64
3.7. Порядок складання четвертого розділу Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід)	65

ТЕМА 4.

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ	70
4.1. Загальна характеристика Звіту про рух грошових коштів	70
4.2. Порядок складання Звіту про рух грошових коштів за прямим і непрямим методами	72
4.3. Розкриття інформації про рух грошових коштів у примітках до фінансової звітності	80

ТЕМА 5.

ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	83
5.1. Визначення, визнання, оцінка і функції власного капіталу	83
5.2. Елементи власного капіталу	86
5.3. Порядок складання Звіту про власний капітал	90

ТЕМА 6.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК І ЗМІНИ У ФІНАНСОВИХ ЗВІТАХ. ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	96
6.1. виправлення помилок та зміни в облікових оцінках	96
6.2. Зміни в обліковій політиці	99
6.3. Події, що сталися після дати Балансу	102
6.4. Розкриття інформації у Примітках до річної фінансової звітності	103

ТЕМА 7.

КОНСОЛІДОВАНА ТА ЗВЕДЕНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ	112
7.1. Загальна характеристика НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»	112
7.2. Неконтрольована частка: поняття, визначення і відображення в звітності	116
7.3. Розкриття інформації у примітках до консолідованої фінансової звітності	119
7.4. Облік і відображення в звітності об'єднання підприємств, злиття, придбання підприємств та гудвілу при консолідації	120

ТЕМА 8.	
ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	125
8.1. Визначення суб'єкта малого підприємництва, зміст та форма його фінансового звіту	125
8.2. Порядок складання фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва	127
8.3. Порядок складання спрощеного фінансового звіту суб'єктів малого підприємництва	136

ТЕМА 9.	
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЗА МСФЗ	143
9.1. Міжнародні стандарти фінансової звітності	143
9.2. Загальна уява про Міжнародні стандарти фінансової звітності	146
9.3. Фінансова звітність в форматі МСФЗ	147
9.3.1. Звіт про фінансовий стан за МСФЗ	149
9.3.2. Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за МСФЗ	150
9.3.3. Звіт про зміни у власному капіталі за МСФЗ	151
9.3.4. Звіт про рух грошових коштів за МСФЗ	152
9.3.5. Примітки до фінансової звітності за МСФЗ	154
9.3.6. Способи підготовки звітності в форматі МСФЗ	157

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.	
«ПОДАТКОВА, СТАТИСТИЧНА ТА СПЕЦІАЛЬНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	163

ТЕМА 10.	
СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ. ЗВІТНІСТЬ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ	163
10.1. Поняття і сутність податкової звітності та її складові елементи	163
10.2. Види податкової звітності	166
10.3. Загальні вимоги до складання податкової звітності з податку на додану вартість	171
10.4. Порядок заповнення податкової декларації з ПДВ	175
10.5. Звітність з ПДВ для платників, які обрали спеціальний режим податкування	202

ТЕМА 11.	
ПОДАТКОВА ДЕКЛАРАЦІЯ З ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА	208
11.1. Загальні вимоги до складання та подання податкової декларації з податку на прибуток підприємства	208

11.2. Порядок заповнення податкової декларації з податку на прибуток підприємства	213
---	-----

ТЕМА 12.

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ

З ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	236
--	------------

12.1. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ)	236
--	-----

ТЕМА 13.

ЗВІТНІСТЬ ДО ФОНДІВ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ	255
--	------------

13.1 Звітність із загальнообов'язкового державного соціального страхування	255
13.2. Звітність до центру зайнятості	267
13.3. Звітність із соціального страхування від нещасних випадків	270
13.4. Звітність із соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності	272

ТЕМА 14.

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ ДЛЯ

ПЛАТНИКІВ–ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ЯКІ ОБРАЛИ СПРОЩЕНУ СИСТЕМУ ОПОДАТКУВАННЯ **275** |

14.1. Податкова звітність юридичних осіб – платників єдиного податку	275
--	-----

ТЕМА 15.

ВНУТРІШНЯ ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	284
--	------------

15.1. Поняття і сутність внутрішньої (управлінської) звітності підприємства, її класифікація та склад	284
15.2. Методика складання внутрішньої звітності на підприємстві за об'єктами обліку та контролю	291

ТЕМА 16.

СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ	311
--	------------

16.1. Поняття і сутність статистичної звітності	311
16.2. Загальнодержавний табель статистичної звітності	315
16.3. Організація перегляду звітно-статистичної документації	319

Словник основних термінів, які використовуються в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку та нормативно-правових документах щодо звітності підприємств	328
---	-----

Додатки	341
---------------	-----

Зведений тематичний покажчик	419
------------------------------------	-----

Література	423
------------------	-----

Відомості про авторів	428
-----------------------------	-----

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Змістовний модуль 1 «Фінансова звітність» Розділ 1. «Фінансова звітність»

Поняття про звітність підприємств, місце дисципліни «Звітність підприємств» серед дисциплін облікового циклу

В економічному розвитку країни звітність відіграє значну роль, оскільки інформація звітності використовується як для економічного аналізу діяльності підприємства, так і для управління ним, для накопичення та узагальнення інформації в масштабах галузі економіки, видів діяльності, усього економічного механізму країни. Тому ринкова економіка висуває високі вимоги до формування та ефективності використання показників звітності суб'єктів господарювання, глибини економічного, фінансового та стратегічного аналізу і прогнозування їх подальшого розвитку.

Метою складання звітності підприємств є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансове становище підприємства, результати діяльності, рух грошових коштів та інші показники його діяльності.

У широкому розумінні користувачем інформації в системі є фізична або юридична особа, яка в установленому законодавством порядку отримала право доступу до такої інформації.

Користувачами звітності є фізичні та юридичні особи, що потребують інформації про діяльність підприємства для прийняття рішень.

Грунтуючись на даних обліку як системі безперервного, суцільного і суворо документального оформлення господарських операцій, звітність відображає та дає можливість оцінити результати діяльності, фактори – причини відхилень від бізнес-планів (виробничих, фінансових, стратегічних), виявити внутрішні резерви підвищення ефективності роботи окремих підприємств та в цілому економіки країни.

Звітність підприємств – це система узагальнюючих та взаємопов'язаних показників наведених у спеціально затверджених формах звітності: бухгалтерської, фінансової, за податками, з загальнообов'язкового державного соціального страхування, статистичної, внутрішньофірмової тощо, яка подається користувачам та характеризують результати і умови діяльності підприємства за визначений (звітний) проміжок часу.

Згідно з Державною програмою переходу України на міжнародну систему обліку і статистики та Концепцією побудови національної статистики України, за одну з складових бази побудови національної статистики прийнято впровадження міжнародних стандартів у галузі обліку та звітності.

Також окреслено такі завдання: підвищення аналітичної спрямованості звітності та її спрощення; інтеграція первинного обліку, бухгалтерської, фінансової, банківської та іншої звітності; удосконалення державної статистичної звітності та первинної облікової документації; визначення складу фінансової, бюджетної і банківської звітності; порядку її подання і публікації; розробка відповідних методичних вказівок тощо.

Загальними вимогами до всіх складових звітності підприємств можна вважати такі:

- ❑ звітність готується та надається користувачам періодично, розкриває діяльність підприємства протягом певного, так званого звітного, періоду;
- ❑ зміст та форма подання інформації у звітності, як правило, визначаються користувачами цієї інформації. Форми звітності мають вступну, основну та службову частини, деякі форми звітності можуть мати додатки;
- ❑ існують певні елементи звітності: користувачі звітності, суб'єкти, які надають звітність, перелік форм звітності, структура та зміст форм звітності, терміни подання звітності тощо;
- ❑ існує техніка підготовки звітності: порядок підготовки інформації, заповнення рядків звітних форм, перевірка заповнених форм та подання звітності;
- ❑ інформаційною базою для складання будь-якої звітності слугують дані бухгалтерського обліку;
- ❑ подання звітності передбачає можливість виправлення респондентом помилок у звітності та внесення змін у раніше подану звітність;
- ❑ підготовлену і заповнену форму звітності підписує керівник та головний бухгалтер підприємств;
- ❑ звітність готується як мінімум у двох примірниках, один із яких залишається на підприємстві, а другий подається користувачеві та залишається у нього; найчастіше на обох примірниках для контролю отримання форми звітності адресатом ставиться відмітка про отримання примірника звітності ним; обидва примірники форми звітності аутентичні та мають однакову юридичну силу;
- ❑ законодавством передбачено строки зберігання форм звітності;
- ❑ передбачено відповідальність за неправильне та несвоєчасне подання звітності.

В Україні існує науково обґрунтована система форм звітності підприємств, яку можна класифікувати за різними ознаками, а саме:

- ❑ за джерелами інформації та показниками – бухгалтерська та фінансова звітність, податкова звітність, звітність з загальнообов'язкового державного соціального страхування (спеціальна звітність), статистична звітність, внутрішня звітність;

- за призначенням – відомча, загальновідомча;
- за періодами подання – місячна, квартальна, річна;
- за користувачами звітності – зовнішня, внутрішня. Зовнішня звітність, на відміну від внутрішньої, затверджується певними урядовими структурами і використовується органами державного управління (міністерствами, відомствами, органами державної статистики, фінансовими установами та ін.) та іншими користувачами (акціонерами, інвесторами, банками, партнерами по бізнесу тощо). У табл. 1.1 наведено основні різновиди класифікації звітності підприємств.

Таблиця 1.1

Класифікація звітності підприємств

Ознаки класифікації	Види звітності підприємств
За джерелами інформації та показниками	бухгалтерська, фінансова, оперативнотехнічна, статистична, податкова тощо
За місцем використання (користувачами)	зовнішня, внутрішня
За значенням в управлінні економікою країни та підприємством	державна, внутрішня
За призначенням	загальновідомча, відомча
За змістом даних та їх застосуванням	типова, спеціалізована
За обсягом показників	повна, скорочена
За рівнем узагальнення інформації	первинна (індивідуальна), зведена, консолідована
За термінами подання	звичайна (регулярна), термінова (нерегулярна)
За способом відправлення	поштова, телеграфна, особисто передана (власноруч), електронна
За способом складання	вручну, автоматично
За правилами складання форми звітності	за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку чи за міжнародними стандартами фінансової звітності
За способом подання звітної інформації	на паперових носіях, на машинних носіях, в електронній формі
Залежно від періоду, який охоплює звітність	місячна, квартальна, річна, за потребою (відноситься до внутрішньофірмової звітності)

Адресат звітності – отримувач звітності, тобто інститут якому подається звітність, це може бути Державна служба статистики; відповідне управління соціальних фондів; державні контролюючі органи (фіскальна служба, Державне казначейство, Державна контролюючо-ревізійна служба); підрозділ підприємства (для внутрішньої звітності).

Складанням бухгалтерської звітності завершується обліковий цикл обробки даних засобами бухгалтерського обліку. Бухгалтерська служба підприємства (організації, закладу) формує інформацію одночасно у системах бухгалтерського, фінансового, податкового, управлінського (внутрішньогосподарського) та статистичного обліку.

Для забезпечення належного порядку організації та ведення бухгалтерського обліку і складання звітності на підприємстві керівником (власником) має бути виданий наказ щодо розроблення й прийняття Положення «Про облікову політику». У разі потреби, до цього Положення можуть вноситися зміни та доповнення перевидається у новій редакції. Одним із основних елементів організації бухгалтерського обліку, який потрібно висвітлити в Положення про облікову політику підприємства, є склад його звітності (фінансової, податкової, спеціальної (щодо державного соціального страхування), статистичної, внутрішньої); перелік звітних форм; порядок затвердження та подання звітності; терміни подання звітності; відповідальні особи за подання звітності тощо.

Зовнішню звітність залежно від джерел інформації та показників, які вона містить, поділяють на бухгалтерську, фінансову, податкову, статистичну і спеціальну.

Фінансова звітність підприємства складається з:

- Балансу (Звіту про фінансовий стан), форма № 1;
- Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід), форма № 2;
- Звіту про рух грошових коштів, форма № 3;
- Звіту про власний капітал, форма № 4;
- Приміток до фінансової звітності, форма № 5 з додатками: Звіту за сегментами, форма № 6 та пояснювальної записки.

Податкова звітність включає звітність підприємства-платника податку за кожним визнанням Податковим кодексом України (далі – ПКУ) податком; найчастіше – це:

1. Податкова декларація з податку на прибуток підприємств;
2. Податкова декларація з податку на додану вартість;
3. Податкова декларація про майновий стан і доходи;
4. Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (форма № 1ДФ);
5. Інші форми податкової звітності (декларації, розрахунки).

До складу спеціальної звітності підприємства як страхувальника щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування належать такі форми звітності:

1. Звіт щодо суми нарахованого єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

2. Інші форми звітності залежно від особливості діяльності підприємства і галузі.

Статистична звітність має характерні риси, оскільки її склад залежить від виду діяльності, галузевої належності підприємства тощо.

Внутрішня звітність передбачає звітні форми, які складаються на підприємстві для управління його діяльністю.

У підручниках та посібниках з бухгалтерського обліку, теорії бухгалтерського обліку, фінансового обліку тощо, також включені розділи, що присвячені звітності підприємства, зокрема фінансової звітності. Для підготовки бакалаврів викладається окрема навчальна дисципліна «Фінансова звітність», однак для підготовки сучасних фахівців з обліку і оподаткування потрібно узагальнити матеріал щодо складання різних видів звітності на однакових засадах та викласти їх у дисципліні «Звітність підприємств».

Перспективи звітності підприємств. У межах корпоративної соціальної відповідальності діє Глобальна ініціатива зі звітності, в якій значна увага приділяється соціальному обліку, аудиту та звітності.

Брати відповідальність за свій вплив на суспільство означає, перш за все, що компанія повинна вести облік дій у цій сфері, звітувати перед суспільством за свої дії. Таким чином, концепція, що описує взаємозв'язок соціального та екологічного впливів економічної діяльності компанії на певні групи за інтересами й на суспільство в цілому, є важливим елементом Корпоративної соціальної відповідальності. Було розроблено ряд стандартів звітності, в яких розглянуто основні принципи соціального обліку, аудиту та звітності.

Глобальна ініціатива зі звітності (GRI) є некомерційною організацією, що сприяє економічній стабільності у світі. GRI розробила один із найбільш поширених світових стандартів з метою забезпечення стійкості звітності – відомий як екологічна звітність тобто, екологічні звітності соціального управління (ESG), триєдиний підсумок звітності (TBL) та корпоративної соціальної відповідальності звітності (KCB). GRI прагне зробити постійний підхід до звітності усіма суб'єктами діяльності як визначений порядок та як гарантування зіставності фінансової звітності.

Звіт про стійкий розвиток є організаційним звітом, в якому подається інформація про економічну, екологічну, соціальну та управлінську діяльність підприємства (компанії).

За даними статистики більше 4000 організацій з 60 країн світу використовують Керівні принципи для підготовки своїх звітів щодо стійкого розвитку для корпоративного бізнесу, державних установ, малих підприємств, неурядових організацій, промислових груп та інших. Для муніципальних органів влади, вони як правило, включають аналогічні керівні принципи від ООН: ICLEI.